

REDAKSJONELL INNLEDNING

Vardøger nr. 11/1981 stilte spørsmålet om sosialdemokratiet var "Ved veis ende"? Underforstått i dette spørsmålet lå det også et spørsmål om tida nå snart ikke var moden for et oppsving for de venstresosialistiske kreftene. Åra som har gått har imidlertid ikke gitt noen styrkelse av venstrekreftene. Arbeiderpartiet vil i overskuelig fremtid være det dominerende partiet i arbeiderbevegelsen. Det partiet har tapt i oppslutning - det skjedde i all hovedsak på 70-tallet t.o.m. valget i 1981 - er kommet de to høyrepartiene (H og Frp.) til gode. Ser vi på arbeiderbevegelsens (A, SV, RV, NKP) samlede oppslutning etter krigen, vil vi finne at samtlige stortingsvalg t.o.m. 1969 ga over 50% av stemmene, mens samtlige seinere valg har gitt under 50%, med valget i 1981 som et foreløpig lavmål (43,1%).

Det må være en vesentlig oppgave å klargjøre hvorfor Arbeiderpartiets varige nedgang siden begynnelsen av 70-tallet ikke har økt oppslutninga på venstresida. Dette forholdet innebærer jo egentlig at Arbeiderpartiets krise også blir venstresosialismens krise. Denne krisa er ikke bare en velgermessig krise. Det er også en ideologisk krise som gir seg utslag i svekket tiltro til sosialismen som løsningen på kapitalismens problemer og et dramatisk fall i entusiasme og aktivitet innen hele arbeiderbevegelsen på 80-tallet. Ikke bare i Arbeiderpartiets medlemsrekker, men like mye i SV og RV, er det en tydelig pessimistisk stemning som hersker. Det er skjedd et stemningsskifte siden 70-åras venstreradikale optimisme. Dengang ble problemet definert som et *partiproblem*: Det gjaldt å skape det slagkraftige partiet som arbeiderklassen trengte når Arbeiderpartiet var "avslørt", noe som iallfall ville skje når det økonomiske spillerommet for klassekompromisset ble undergravd. Det som skjedde var at de delene av arbeiderklassen som faktisk brøt med partiet, gikk til høyre. Idéen om at arbeiderklassen var en kompakt blokk som presset sosialdemokratiet fra venstre, gikk dermed i oppløsning. Ikke bare partiet, men arbeiderklassen sjøl ble i økende grad et "problem". Høyrebølgen og stemningsskiftet fra slutten av 70-tallet skapte en åpen og "udogmatisk" situasjon. En periode strømmet det på med nye og gamle idéer: sosialisme på norsk, kommunalisme, liberale utopier, proletariatets død osv. I dag er også denne søkinga etter et colombi egg for venstresida mer eller mindre innstilt. Ideologisk sett hersker det resignert stillhet. Det er vanskelig å si noe nytt og de som har noe nytt å si oppdager at det er liten vits i å si det: publikum har gått hjem.

Imidlertid er det gode argumenter mot ensidig pessimisme på 80-tallet, som det var gode argumenter mot ensidig optimisme på 70-tallet. Først og fremst tror vi det heftet som her legges frem, gir et nødvendig nyansert og detaljrikt bilde av situasjonen. Når vi på nytt velger sosialdemokratiet som tema, er det i erkjennelsen av sosialdemokratiets dominans i arbeiderbevegelsen. Når det andre hovedtema i dette heftet er arbeiderklassen, er det fordi Arbeiderpartiets problemer ikke bare er et resultat av partiets egen politiske utvikling, men også et resultat av utviklinga i arbeiderklassen. Arbeiderklassen er ikke i ferd med å forsvinne. Men problemet er at den radikalt har endret sammensetning, og at den nye arbeiderklasse preges av kampformer og holdninger til politikk som venstresida knapt har erkjent som en realitet. Venstresidas styrke på 70-tallet var at den var et ideologisk kraftsenter som påvirket sine omgivelser. I dag er det heller det omvendte som er tilfellet, og da mener vi at venstresida som sådan blir mindre interessant enn arbeiderklassen og sosialdemokratiet. Det gjelder også for venstresida sjøl. Bortsett fra *Knut Sørensens* kritikk av SV, er det derfor ingen bidrag i dette heftet som behandler et rent venstreside-tema.

Dette *Vardøger* er ikke laget ut fra noen felles, gjennomdiskutert konsepsjon. Uten at motsetningene skal overdramatiseres, vil leseren finne viktige nyanseforskjeller mellom de ulike forfatterne. På den ene sida har vi det syn som tenderer i retning av å se sosialdemokratiet som en politisk kraft som effektivt demobiliserer og disiplinerer arbeiderklassen og som til syvende og sist kommer til å ende som et rent borgerlig parti uten entydig klassetilknøyning. Dette synes å være perspektivet i *Perry Andersons* bidrag, hvor han på slutten av sin artikkel antyder en utvikling av det europeiske sosialdemokratiet i retning av det amerikanske Demokratiske parti. På den andre sida har vi de analysene som legger vekt på at det finnes motkrefter, både innad i arbeiderbevegelsens partier, men særlig i arbeiderklassen og dens innflytelse på statsapparatene, som sørger for å hindre en reell demobilisering, og som hevder at det heller ikke på 1980-tallet har skjedd noen dramatisk og entydig svekkelse av arbeiderbevegelsens maktstilling. Dette er perspektivet i det andre internasjonale bidraget til dette heftet som er skrevet av *Göran Therborn*.

Bidragene fra *Hans Ebbing*, *Anders Todal Jenssen* og *Arne Overrein*, delvis også bidragene fra *Ottar Brox* og *Halvard Tjelmeland* kan uten store vansker betraktes som kommentarer til denne debatten. Det politiske spørsmålet, som ikke minst Arbeiderpartiets passive regjeringsadministrasjon gjennom de siste 20 månedene reiser, er hvor grensene for de sosialdemokratiske

partienes høyredreining går. Dette spørsmålet dreier seg jo også om det er mulig og ønskelig for kreftene til venstre fra Arbeiderpartiet å komme inn i et kommunikasjons- og påvirkningsforhold til dette partiet.

Det er ikke bare viktig å studere Arbeiderpartiets erfaringer. Med den politiske isolasjon og ideologiske uttørking som venstrekreftene preges av, er det ingenting å tape på et direkte og saklig debattforhold til sosialdemokratiet.

Med dette vil vi ikke ha sagt at dagens Arbeiderparti kan reformeres ved hjelp av argumenter alene. I så fall skulle de venstreintellektuelle som i politisk frustrasjon (og kanskje også med karriereopportunistiske motiver i bakhodet) beveget seg inn i partiet i løpet av 80-tallet, nettopp i dagens situasjon ha latt høre fra seg. Eksempelvis har det i forbindelse med frihetsdebatten og tilnærminga til en liberal frihetsoppfatning, med få unntak (William Lafferty) vært påfallende stille med kritikk mot partiledelsens nye tanker. Tydeligvis er det slik at enhver virkelig opposisjon, må være knyttet til sosiale eller politiske bevegelser utafør partiet for å få effekt. Mangelen på et slikt press er i dag en viktig grunn til at det ikke eksisterer noen besluttsom opposisjon innad. Dette i motsetning til situasjonen så seint som 80-tallets første år, der en bred opposisjon markerte seg sterkt bl.a. i freds- og nedrustningsdebatten.

* * *

Med dette heftet henvender vi oss til alle som interesserer seg for temaet sosialdemokrati og arbeiderklasse, hva enten denne interessen er av teoretisk eller politisk karakter. Alle kommentarer, om det er som bidrag til seinere Vardøgernummer eller på annen måte, mottas med takk. I desember 1989 vil det være 20 år siden det første *Vardøger* kom ut. Det betyr at vi ligger an til å gi ut gjennomsnittlig omtrent ett nummer pr. år i disse 20 åra. For et tidsskrift er ikke dette mye. Likevel kan vi ikke si oss misfornøyde fordi det teoretiske og praktiske arbeidet med tidsskriftet stort sett har vært avhengig av innsatsen til en relativt liten gruppe mennesker. For å sikre og om mulig øke takten av Vardøgerutgivelser, tror vi at det er viktig at flere bidrar i dette arbeidet.

Vardøgerredaksjonen har aldri vært forvent med innlegg og reaksjoner utenfra. Skulle dette bero på den oppfatning at *Vardøger* ønsker å arbeide for seg sjøl og uten hjelp fra omverdenen, så er dette en misforståelse. Vi vil derfor under-

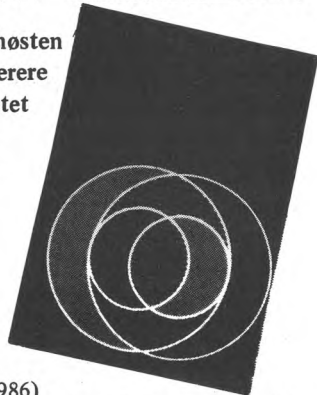
streke at vi er åpne for både bidrag (korte eller av "normal" Vardøgerlengde) og forslag til kommende temaer som *Vardøger* skal ta opp.

Til slutt vil vi nytte høve til å rette en spesiell takk til to av bidragsyterne: *Göran Therborn* og *Ottar Brox*. Therborn har oppdatert sin analyse med et etterord skrevet spesielt for *Vardøger*. Brox har gitt oss lov til å trykke utdrag av hans bok: *Ta vare på Norge! Sosialdemokratiet under høyrebølgen*, Gyldendal Norsk Forlag. Boka er nylig kommet i handelen.

Januar 1988
Arne Overrein

Norsk Filosofisk Tidsskrift

Norsk filosofisk tidsskrift ble startet høsten 1966 etter initiativ fra studenter og lærere ved Filosofisk institutt ved Universitetet i Oslo. Tidsskriftet har som formål å gjenspeile hele det filosofiske spekter i Norge og det øvrige Norden, samt å vise bredden i det filosofiske liv og å stimulere til faglig debatt.

Representative artikler:

- Ånund Haga:** Etisk fundamentalisme (nr. 1/1986)
E.O. Eriksen & J. Weigård: Strategisk handling og kollektiv orden (nr. 1/1986)
Ingemund Gullvåg: Forsøk på en tolkning av Wittgensteins *Über Gewissheit* (nr. 4/1986)
Ketil Bonaunet: Diskusjonen mellom Abel og Habermas om „rest-desisjonisme” (nr. 4/1986)
Nils Gilje: Krise-erfaring og desisjonisme i Carl Schmitts politiske tenkning (nr. 1-2/1987)
Hans Skjervheim: Martin Heidegger, Raymond Aron og politikken (nr.1-2/1987)
Olav Gjelsvik: Freges begreper (nr. 3/1987)
Marianne Gullestad: På leting etter den norske samtidskulturen: Om ro og fred som sentral kulturell kategori (nr. 4/1987)

Redaktør: Professor Audun Øfsti, Filosofisk Institutt, AVH, Universitetet i Trondheim.

Til: Universitetsforlaget AS, Abonnementseksjonen, Postboks 2959 Tøyen, 0608 Oslo 6

- Jeg ønsker å abonnere på Norsk Filosofisk Tidsskrift f.o.m. nr. 1/1988
4 hefter årlig
 Student kr 110,- Avgangsåar: .....

Privat/Institusjon kr 220,-